

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-2-4>

A. M. Samko

*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна*
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0785-0510> – А. М. Самко
✉ alla-samko@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. В оглядовій статті розглянуто проблему визначення тенденцій самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в умовах трансформації освіти. Наголошено на актуальності теми дослідження, яка зумовлена необхідністю постійного оновлення професійних знань і підвищення кваліфікації викладачів, що є неодмінною умовою забезпечення якості освітнього процесу та конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Зауважено, що самоосвітня діяльність є обов'язковою складовою частиною професійного розвитку науково-педагогічних працівників таких закладів. Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації актуальних тенденцій самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Визначено групи тенденцій самоосвітньої діяльності за низкою ознак: за регіоном поширення; тривалістю існування; наслідками, які можна оцінити; характерними рисами; рівнем динамічності; ступенем прояву; ступенем підпорядкованості. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному теоретичному аналізі тенденцій та їх узагальненні. Констатовано, що самоосвітня діяльність науково-педагогічних працівників ЗВО перебуває під значним впливом глобальних трансформаційних процесів, що зумовлюють появу та активний розвиток низки актуальних тенденцій. Підсумовано, що виявлені тенденції свідчать про багатовекторність самоосвітньої діяльності та її взаємозв'язок із глобальними та ситуативними викликами. Запропонована класифікація, попри свою умовність, дозволяє структурувати тенденції, виявити провідні напрями їх розвитку та окреслити практичні орієнтири для підвищення ефективності самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Ключові слова: тенденції освіти, самоосвітня діяльність, науково-педагогічні працівники, заклади вищої освіти.

A. M. Samko

*Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

CURRENT TRENDS IN SELF-EDUCATIONAL ACTIVITIES OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. The review article addresses the problem of identifying trends in the self-educational activities of academic staff of higher education institutions in the context of educational transformation. The relevance of the research topic is emphasized, which is determined by the necessity of continuous updating of professional knowledge and improvement of lecturers' qualifications, which is an indispensable condition for ensuring the quality of the educational process and the competitiveness of higher education institutions. It is noted that self-educational activity is an essential component of the professional development of academic staff in such institutions. The purpose of the study is to identify and systematize the current trends in the self-educational activities of academic staff in higher education institutions. Groups of trends are identified according to several criteria: by region of distribution; by duration of existence; by assessable outcomes; by characteristic features; by level of dynamism; by degree of manifestation; and by degree of subordination. The scientific novelty

of the study lies in the comprehensive theoretical analysis of the trends and their generalization. It is stated that the self-educational activities of academic staff are significantly influenced by global transformational processes, which determine the emergence and active development of a number of current trends. It is concluded that the identified trends demonstrate the multidirectional nature of self-educational activity and its interconnection with global and situational challenges. The proposed classification, despite its conditional nature, allows for structuring the trends, identifying the main directions of their development, and outlining practical guidelines to enhance the effectiveness of self-educational activities of academic staff of higher education institutions.

Key words: trends, self-educational activity, scientific and pedagogical staff, higher education institutions.

Постановка проблеми. У контексті сучасних реалій, що характеризуються стрімкими змінами в технологіях, науці та суспільстві, неперервна освіта є критично необхідною для успішної професійної діяльності. Особливо відчутною ця потреба є у сфері вищої освіти, де викладачі виконують роль наставників майбутніх фахівців. Ефективність їхньої діяльності, якість освітнього процесу та конкурентоспроможність закладів вищої освіти безпосередньо залежать від готовності й здатності викладачів до постійного самовдосконалення.

Водночас освітня діяльність викладачів ЗВО супроводжується численними викликами, що потребують постійної адаптації та цілеспрямованої самоосвіти. З одного боку, це пов'язано з необхідністю опанування новітніх цифрових інструментів і технологій, які стають невід'ємною частиною освітнього процесу. З іншого – динамічний розвиток наукових галузей потребує систематичного оновлення професійних знань і навичок. Крім того, зміна потреб і запитів здобувачів освіти, сформована в епоху цифрових технологій, спонукає викладачів переглядати традиційні методи викладання та шукати нові, більш інтерактивні й ефективні підходи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденції розвитку педагогічної університетської освіти в Україні окреслили О. Глузман, В. Луговий, О. Савченко, С. Сапожников та ін. Значущими щодо виокремлення тенденцій є дослідження Л. Вовк, С. Майбороди, Г. Поберезької та ін.

Питання, пов'язані із самоосвітою, особливостями самоосвітньої діяльності, її сутністю та структурою, змістом і методами, функціями самоосвіти, а також її місцем у професійній діяльності педагога, досліджували А. Алексюк, Т. Воронина, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, Л. Кайдалова, Т. Махиня, Г. Наливайко, І. Радюк, Н. Самарук, Л. Себало, М. Солдатенко, О. Тур, Г. Цветкова, С. Шара та ін. Професійний розвиток і самоосвітню діяльність педагогів у кризових і воєнних умовах вивчали О. Лучанінова, Н. Волкова, С. Кожушко, М. Онищенко.

У зарубіжній теорії і практиці феномен самоосвіти та підготовка до самоосвітньої діяльності розкрито Я. Бартецьким (Y. Bartetskyi), Дж. Бруне-

ром (J. Bruner), Г. Вермесом (G. Vermes), Г. Гішбою (H. Gishba), К. Клейном (K. Klein), І. Ломпширом (I. Lompshire), В. Оконьом (V. Okon), А. Улігом (A. Ulig), Г. Шарельманом (H. Sharelman).

Метою статті є виявлення та систематизація актуальних тенденцій самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні глобальні виклики, зокрема повномасштабне вторгнення, розпочате російською федерацією, підкреслюють нагальну потребу в професійному розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (далі – НПП ЗВО). Освітні процеси в умовах непередбачуваних обставин зазнають різких змін, що вимагає від викладачів швидкої адаптації до нових реалій, оволодіння знаннями, пов'язаними з кризовими ситуаціями (зокрема, надання психологічної допомоги), та визначення нових пріоритетів професійного розвитку.

Згідно з визначенням дослідників [1], професійна самоосвітня діяльність педагога є свідомим процесом удосконалення особистості як фахівця, що передбачає постійну адаптацію індивідуальних якостей до вимог професії, неперервне підвищення професійної компетентності та фахове вдосконалення. Діяльність викладача ЗВО є багатоконпонентною, адже поєднує науковий, викладацький, навчальний та методичний складники й спрямована на розвиток професійних знань та особистісне зростання здобувачів освіти. В умовах війни українські викладачі усвідомлюють, що ефективність викладання, психологічна підтримка здобувачів освіти та адаптація освітнього процесу безпосередньо залежать від готовності до безперервного навчання. Це зумовлює потребу в розробленні нових адаптивних стратегій, упровадженні інноваційних методик, інтеграції цифрових інструментів в освітній процес.

У цьому контексті актуалізується необхідність систематизації тенденцій самоосвітньої діяльності НПП ЗВО. Тенденції зазвичай можна виокремити, описати та простежити, проте їх складно виміряти чи передбачити заздалегідь. Водночас аналіз стратегічних та аналітичних документів дозволяє окреслити нові напрями розвитку

та спрогнозувати динаміку. Варто зазначити, що існують різні підходи до виокремлення тенденцій, які застосовують у сучасних наукових розвідках [6] залежно від методів дослідження, способів отримання та викладення одержаної інформації, що дає змогу групувати тенденції, стислий зміст яких наведено в таблиці 1.

Самоосвітня діяльність НПП ЗВО перебуває у стані постійної еволюції, зумовленої технологічним прогресом, глобалізаційними процесами та зростанням вимог до рівня професійних компетентностей. Її розвиток визначається дією тенденцій, що відображають як глобальні, так і локальні трансформації освітнього середовища. Для системного аналізу ці тенденції доцільно класифікувати за низкою критеріїв, що дає можливість визначити їх масштаби та динаміку. У дослідженні тенденцій самоосвітньої діяльності НПП ЗВО певною мірою присутній елемент суб'єктивності, зумовлений авторською позицією щодо їх виокремлення та інтерпретації. Водночас визначені тенденції не завжди можна однозначно віднести до конкретної групи, оскільки їх класифікація має умовний характер. Нижче подано виклад запропонованої систематизації.

Група тенденцій за регіоном поширення. Тенденція глобалізації освітніх ресурсів у самоосвітній діяльності НПП ЗВО відноситься до *мегатенденції*, оскільки має універсальний харак-

тер і глобальний масштаб. Вона трансформує структуру та зміст освіти, одночасно посилюючи міжкультурну взаємодію та інтеграцію освітніх практик [3]. Ця тенденція забезпечує викладачам доступ до міжнародних платформ, наукових баз даних і відкритих освітніх матеріалів, трансформуючи підходи до професійного розвитку. Ефективність використання цих ресурсів залежить від цифрової грамотності та готовності до онлайн-навчання, водночас існують проблеми, пов'язані з нерівним доступом і мовними бар'єрами. Основні прояви тенденції: 1) розширений доступ до міжнародних відкритих онлайн-курсів (МООК); 2) використання міжнародних наукометричних баз даних та фахових видань; 3) співпраця з міжнародними колегами та участь у міжнародних проєктах; 4) онлайн-участь у міжнародних наукових конференціях і семінарах.

Тенденція трансформації ролі викладача належить до *мегатенденції*, оскільки докорінно змінює сутність освітнього процесу та професійну ідентичність педагога. Вона проявляється в поступовому переході викладача від традиційної ролі лектора та передавача знань до модератора, наставника та фасилітатора. Така трансформація потребує від НПП ЗВО нових компетентностей, зокрема цифрової грамотності, здатності до критичного мислення [10]. Зміна ролі викладача є водночас і наслідком, і рушійною силою роз-

Таблиця 1

Класифікація тенденцій

Групи тенденцій	Зміст тенденцій
За регіоном поширення:	
Мегатенденції (або глобальні тенденції)	притаманні певній сфері діяльності (наприклад, освітній) у переважній більшості країн світу (тенденції світового масштабу);
Субтенденції	притаманні певному сектору сфери діяльності (наприклад, університетський сектор освітньої сфери) у більшості країн світу (які мають цей сектор);
Регіональні тенденції	притаманні певному сектору сфери діяльності й мають характерні ознаки та/або прояви в конкретному регіоні, області (інколи країні);
За тривалістю існування:	
Наскрізні тенденції	притаманні декільком етапам або періоду розвитку;
Локальні тенденції	притаманні конкретному етапу розвитку;
За наслідками, які можна оцінити:	
Позитивні тенденції	призводять до покращення стану;
Негативні тенденції	призводять до погіршення стану;
Дискурсивні тенденції	наслідки однозначно оцінити не можна
За характерними рисами:	
Спільні тенденції	мають конвергентні (спільні, споріднені або навіть однакові) ознаки в різних неспоріднених системах, сферах тощо;
Суперечливі тенденції	мають дивергентні ознаки (розходження внаслідок регіональних, локальних або інших особливостей);
За рівнем динамічності:	
Прогностичні тенденції	дозволяють на основі наявних тенденцій визначити вектори розвитку;
Динамічні тенденції	характеризуються швидким проявом і незначною тривалістю;
Еволюційні тенденції	є заздалегідь передбачуваними, незважаючи на тимчасові зміни

Складено автором за джерелом [6].

витку сучасної вищої освіти, оскільки вимагає постійного професійного зростання та адаптації до динамічних викликів. Зазначена тенденція передбачає ґрунтовні предметні знання та розвиток професійних компетенцій, спрямованих на формування комплексних умінь і активне застосування освітнього коучингу та менторства.

Тенденція індивідуалізації та персоналізації самоосвітньої діяльності НПП ЗВО є *мегатенденцією* й відображає глобальні зміни в підходах до професійного розвитку. Вона передбачає формування викладачами ЗВО власних освітніх траєкторій, використання адаптивних платформ і мікронавчання (microlearning), а також цілеспрямовану самоосвітню діяльність, що підвищує мотивацію та ефективність професійного зростання [10].

Тенденція цифрової трансформації в самоосвітній діяльності НПП ЗВО є багатоаспектним явищем, що належить одночасно до *мегатенденції* і *наскрізних* тенденцій, виступаючи як глобальним вектором розвитку, так і фундаментальним чинником формування сучасного простору професійного зростання. Вона передбачає активне використання електронних платформ, онлайн-курсів (MOOCs), вебінарів, електронних бібліотек, наукових баз даних, професійних соціальних мереж, що робить самоосвітню діяльність викладачів більш гнучкою, персоналізованою та доступною [8]. Аналіз цієї тенденції дозволяє виокремити ключові аспекти, визначальні для успішної адаптації НПП ЗВО до вимог цифрової епохи: 1) формування компетентності у використанні онлайн-інструментів і платформ; 2) імплементація технологій штучного інтелекту в освітній процес; 3) розвиток цифрової грамотності та цифрової культури.

Тенденція зростання ролі академічної мобільності викладачів ЗВО належить до *мегатенденцій*, оскільки відображає глобальні зміни в професійному розвитку та є невід'ємною частиною їх самоосвітньої діяльності. Вона проявляється в програмах обміну, участі в міжнародних конференціях, спільних дослідницьких проєктах та академічних стажуваннях, дозволяючи викладачам набувати досвід, знання та навички в різних країнах [11]. Академічна мобільність є *еволюційною* тенденцією, оскільки її розвиток відбувається поступово та передбачувано й зумовлюється політикою інтернаціоналізації та розширенням співпраці між університетами. Водночас її можна віднести до *субтенденцій*, оскільки вона є специфічним, професійно орієнтованим проявом глобальних процесів в академічному середовищі. Вона фокусується на конкретних потребах викладачів: міжнародна співпраця (розвиток партнер-

ства, спільних досліджень та обміну досвідом) та професійне зростання (участь у програмах мобільності дозволяє підвищити кваліфікацію й набути нових навичок) [4].

Якщо мегатенденції відображають глобальні процеси, що визначають стратегічні орієнтири розвитку освіти, то субтенденції конкретизують їх у межах професійної діяльності викладачів ЗВО, надаючи їм більш вузького й прикладного характеру.

Тенденція посилення міждисциплінарності та міжгалузевих знань належить до категорії *субтенденцій*, оскільки сприяє інтеграції знань із різних галузей для розв'язання комплексних наукових і педагогічних завдань [5]. Вона відповідає щораз більшій складності сучасної науки й освіти та формує комплексний світогляд, що є ключовою умовою конкурентоспроможності викладачів на міжнародному рівні. Основні прояви тенденції включають: 1) розширення наукового кругозору та освоєння суміжних дисциплін; 2) формування цілісного, системного підходу до аналізу проблематики; 3) розвиток «м'яких» навичок (soft skills), зокрема критичного мислення, комунікації, креативності та здатності до командної роботи.

Тенденція практико-орієнтованого підходу та розвитку професійних компетенцій належить до *субтенденцій*, оскільки відповідає сучасним вимогам ринку праці та специфічним потребам академічного середовища. Вона проявляється через навчання на робочому місці, участь у прикладних наукових проєктах, освоєння нових методик викладання та використання сучасного обладнання, що дозволяє застосовувати знання безпосередньо в професійній діяльності [9]. Важливі аспекти цієї тенденції включають: 1) імплементацію теоретичних знань у практичну площину; 2) розвиток специфічних професійних навичок і компетенцій; 3) посилення співпраці з індустріальним сектором та залучення фахівців-практиків.

Після аналізу субтенденцій, що відображають специфічні прояви глобальних процесів у професійному середовищі, логічним є звернення до наскрізних та локальних тенденцій. Перші – інтегрують різні напрями самоосвітньої діяльності, формуючи системне поле її розвитку, тоді як другі – зумовлені соціокультурними та інституційними чинниками конкретного середовища.

Група тенденцій за тривалістю існування. Тенденція гнучкості та адаптивності в самоосвітній діяльності НПП ЗВО належить як до *локальних*, так і до *наскрізних* тенденцій. Вона є водночас реакцією на локальні події та наскрізною рисою професійної компетентності. Ця тенденція

проявляється в здатності викладача швидко змінювати свої методи роботи, освоювати нові технології та пристосовуватися до незвичних умов [7]. Основні аспекти включають: 1) адаптацію до технологічних змін (швидке опанування нових освітніх платформ та програмного забезпечення); 2) реагування на кризові ситуації (в умовах війни українські викладачі були змушені оперативним чином освоювати навички, необхідні для роботи в надзвичайних умовах); 3) освоєння нових освітніх парадигм (демонстрація гнучкості через перехід від традиційного лекційного формату до інтерактивних методик).

Розгляд наскрізних і локальних тенденцій дає змогу окреслити просторові межі та інституційні особливості їх прояву. Подальший аналіз зосереджується на наслідках, які можна оцінити, що дозволяє класифікувати тенденції як позитивні, негативні або дискурсивні.

Група тенденцій за наслідками, які можна оцінити. До позитивних тенденцій належать ті, що сприяють підвищенню ефективності та якості самоосвітньої діяльності. Серед них варто виокремити: інтеграцію цифрових технологій, що забезпечує зручний доступ до освітніх ресурсів і робить самоосвіту більш гнучкою та мобільною; підвищення автономії викладачів у виборі власної освітньої траєкторії; зростання доступності ресурсів завдяки глобалізації та цифровій трансформації; розвиток критичного мислення та навичок саморегуляції, які допомагають опрацьовувати великі обсяги інформації та приймати рішення; посилення академічної співпраці та мобільності, що створює умови для обміну досвідом, ідей та інновацій.

Негативні тенденції відображають потенційні ризики та виклики, пов'язані з активізацією самоосвітньої діяльності. До них належать інформаційне перевантаження, яке може призвести до дезорієнтації та зниження ефективності навчання; цифрова втома, спричинена постійним використанням технологій; нерівність доступу до освітніх інновацій, що створює розрив між викладачами з різних регіонів або з різним рівнем ресурсів; поверхневе засвоєння знань замість глибокого; зниження якості критичного мислення. Ці тенденції потребують розроблення механізмів для підтримки викладачів та мінімізації негативних наслідків.

Дискурсивні тенденції характеризуються одночасною наявністю переваг і ризиків. До них належать дистанційне та гібридне навчання, що забезпечує гнучкість і доступність, але може знижувати мотивацію та соціальну взаємодію; застосування штучного інтелекту для персоналізації,

яке підвищує ефективність самоосвіти, проте створює ризик залежності від алгоритмів; використання відкритих освітніх ресурсів, що розширює доступ до знань, але ускладнює адаптацію до локального контексту; міждисциплінарні курси та гейміфікація, які стимулюють системне мислення та залученість, але потребують додаткових ресурсів і часу.

Оцінення наслідків у вигляді позитивних, негативних та дискурсивних тенденцій створює підґрунтя для визначення їх характерних ознак.

Група тенденцій за характерними рисами. Тенденція активізації науково-дослідної діяльності як форми самоосвіти належить до спільних тенденцій, оскільки притаманна багатьом висококваліфікованим професіям. Вона забезпечує постійне оновлення компетентностей НПП ЗВО, генерацію нових знань, удосконалення навичок аналізу інформації. Науково-дослідна діяльність дедалі більше сприймається не лише як базова функція, а й як механізм постійної самоосвіти [2], що включає пошук і аналіз інформації, розвиток критичного та аналітичного мислення, участь у грантах і міжнародних проєктах, а також обмін досвідом на конференціях.

Суперечливі тенденції в самоосвітній діяльності викладачів ЗВО поєднують позитивні й негативні аспекти, що зумовлює неоднозначний вплив на професійний розвиток. До них належать цифровізація та дистанційне навчання, які розширюють доступ до ресурсів, але підвищують ризик інформаційного перевантаження; глобалізація освітніх ресурсів, що сприяє інтеграції міжнародного досвіду, проте ускладнює адаптацію до культурних відмінностей; міждисциплінарність, яка формує системне мислення, але може послаблювати спеціалізацію; академічна мобільність, що стимулює професійне зростання, водночас потребуючи значних ресурсів.

Група тенденцій за рівнем динамічності. Прогностичні тенденції в самоосвітній діяльності НПП ЗВО дозволяють визначити очікувані вектори розвитку, зокрема інтеграцію цифрових технологій та ШІ, розвиток персоналізованих стратегій навчання і міждисциплінарних компетентностей. **Динамічні тенденції** характеризуються швидким освоєнням нових освітніх платформ, технологій та методик у відповідь на тимчасові зовнішні виклики. Наприклад, це проявилось в переході на дистанційне навчання, використанні цифрових сервісів для організації освітнього процесу, інтеграції інструментів ШІ та популяризації мікрокурсів і онлайн-курсів для швидкого оновлення знань. **Еволюційні тенденції** забезпечують стабільний розвиток професій-

них компетентностей, поступове накопичення знань, удосконалення науково-дослідних навичок, а також інтеграцію набутого досвіду в практику, що сприяє формуванню професійної самостійності НПП ЗВО.

Тенденції самоосвітньої діяльності НПП ЗВО можна класифікувати за двома взаємопов'язаними критеріями: ступенем прояву та ступенем підпорядкованості. За **ступенем прояву** виділяють актуальні та потенційні тенденції. *Актуальні* тенденції відображають безпосередні процеси сучасної самоосвіти, серед яких: швидке оновлення цифрових компетентностей, адаптація педагогічних методик до змінних запитів здобувачів освіти, активне використання інтерактивних і міждисциплінарних підходів, а також участь у колегіальних формах навчання та науково-дослідній діяльності. *Потенційні* тенденції визначають перспективні напрями розвитку самоосвітньої діяльності, зокрема: формування міждисциплінарних компетентностей, інтеграцію штучного інтелекту та аналітики навчальних даних, посилення практик саморефлексії та систематичного оцінювання професійної діяльності, поступове накопичення та інтеграцію досвіду у стратегічні освітні та наукові практики.

За **ступенем підпорядкованості** тенденції поділяють на головні та підпорядковані [6]. *Головні* тенденції визначають стратегічні напрями професійного розвитку викладачів і формують концептуальну основу самоосвітньої діяльності, до них належать цифровізація освітнього процесу, розвиток міждисциплінарних компетентностей та інтеграція сучасних педагогічних методик. *Підпорядковані* тенденції відображають конкретні прояви головних тенденцій і забезпечують їх практичну реалізацію: використання онлайн-платформ, участь у колегіальних формах навчання, проведення науково-дослідних проєктів, удосконалення навичок саморефлексії та оцінювання власної професійної діяльності.

Варто наголосити, що зазначена класифікація має певною мірою умовний характер, оскільки виявлені тенденції часто перетинаються, взаємодіють і можуть належати одночасно до кількох груп. Проте саме такий підхід дозволяє структурувати багатовимірні прояви самоосвітньої діяльності НПП ЗВО, виявити домінантні напрями її розвитку та створити підґрунтя для подальших наукових узагальнень і практичних рекомендацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що самоосвітня діяльність науково-педагогічних працівників ЗВО є динамічним процесом, розвиток якого зумовлюють глобалізація, технологічні інновації

та зміна вимог до професійних компетентностей. Виявлені тенденції свідчать про багатовекторність і взаємопов'язаність цього процесу, поєднання локальних і глобальних чинників, ситуативних викликів та довготривалих еволюційних змін. Запропонована класифікація, попри свій умовний характер, дає змогу структурувати це складне явище, визначити провідні напрями його розвитку та окреслити орієнтири для підвищення ефективності самоосвітньої діяльності викладачів, їх адаптації до сучасних викликів і посилення конкурентоспроможності у світовому освітньо-науковому просторі.

Проведене дослідження не претендує на повне розв'язання зазначеної проблеми. Подальший вектор нашого наукового пошуку буде спрямовано на аналіз психологічних аспектів самоосвітньої діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Список літератури:

1. Волкова Н., Кожушко С., Онищенко М. Самоосвіта викладача в умовах воєнного стану: з досвіду закладу вищої освіти. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. 2024. Вип. 1(27). С. 18–27. DOI: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-2.
2. Вотякова Л.А. Дослідна і науково-методична робота як форма самоосвітньої діяльності вчителя математики. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2023. Вип. 69. С. 108–116. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-108-116>.
3. Іванова О., Прудченко І., Лапшин С. Вплив глобалізації на структуру, зміст і роль вищої освіти. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*. 2024. Вип. 48. С. 72–87. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>.
4. Академічні мобільні можливості для викладачів і студентів в рамках місії університету / О. Ігнатова та ін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2019. Вип. 53. С. 181–185. DOI: 10.31652/2412-1142-2019-53-181-185.
5. Слухенська Р., Бірюк І., Назимок Є. Міждисциплінарність у сучасному науково-педагогічному дискурсі. *Імідж сучасного педагога*. 2024. Вип. 2(215). С. 19–23. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-19-23](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-19-23).
6. Терентьєва Н. Тенденції розвитку університетської освіти України: теоретичні основи визначення нових векторів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2016. Вип. 2. С. 69–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkntshp_2016_2_19

7. Шулдик Г., Ткачук Л. Психолого-педагогічні особливості адаптації викладача-початківця до науково-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія.* 2016. Вип. 3. С. 224–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_21.

8. Benavides L.M.C., Tamayo Arias J.A., Arango Serna M.D., Branch Bedoya J.W., Burgos D. (2020) Digital Transformation in Higher Education Institutions: A Systematic Literature Review. *Sensors*. Vol. 20. № 11. 3291. DOI: <https://doi.org/10.3390/s20113291>.

9. Sharma M., Gupta S. Active Learning Strategies in Higher Education. *Implementing Interactive Learning Strategies in Higher Education* / ed. by E. Railean. Hershey, PA: IGI Global Scientific Publishing. 2024. P. 33–68. DOI: <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-3559-8.ch002>.

10. Sims S., Fletcher-Wood H., O'Mara-Eves A., Cottingham S., Stansfield C., Goodrich J., Van Herwegen J., Anders J. Effective Teacher Professional Development: New Theory and a Meta-Analytic Test. *Review of Educational Research*. 2023. Vol. 95, № 6. P. 1–42. DOI: <https://doi.org/10.3102/00346543231217480>.

11. Yaremko H., Havran M., Horokhivska T. (2024) HEI teachers' academic mobility: legislative basis. *Academic Visions*, 36, 1–7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14035444>.

References:

1. Volkova, N., Kozhushko, S., & Onyshchenko, M. (2024). Samoosvita vykladacha v umovakh voyennoho stanu: z dosvidu zakladu vyshchoyi osvity [Teacher self-education in wartime: Experience of a higher education institution]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 1(27), 18–27. Retrieved from: DOI: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-2 [in Ukrainian].

2. Votyakova, L.A. (2023). Doslidna i naukovometodychna robota yak forma samoosvitn'oyi diyal'nosti vchytelya matematyky [Research and scientific-methodological work as a form of self-educational activity of a mathematics teacher]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 69, 108–116. Retrieved from: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-108-116> [in Ukrainian].

3. Ivanova, O., Prudchenko, I., & Lapshyn, S. (2024). Vplyv hlobalizatsiyi na strukturu, zmist i rol' vyshchoyi osvity [The impact of globalization on the structure, content, and role of higher education]. *Lyudynoznavchi studiyi: zbirnyk naukovykh prats' Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filosofiya»*, 48, 72–87. Retrieved from: doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5> [in Ukrainian].

4. Ihnatova, O., Bezuhlyy, A., Husyev, S., & Poselets'ka, K. (2019). Akademichni mobil'ni mozhly-

vosti dlya vykladachiv i studentiv v ramkakh misiyi universytetu [Academic mobility opportunities for teachers and students within the framework of the university mission]. *Suchasni informatsiyi tekhnolohiyi ta innovatsiyi metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy*, 53, 181–185. Retrieved from: DOI: 10.31652/2412-1142-2019-53-181-185 [in Ukrainian].

5. Slukhens'ka, R., Biryuk, I., & Nazymok, YE. (2024). Mizhdystyplinarnist' u suchasnomu naukovopedahohichnomu dyskursi [Interdisciplinarity in contemporary scientific and pedagogical discourse]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 2(215), 19–23. Retrieved from: DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-19-23](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-19-23) [in Ukrainian].

6. Terent'yeva, N.O. (2016). Tendentsiyi rozvytku universytet's'koyi osvity Ukrayiny: teoretychni osnovy vyznachennya novykh vektoriv [Trends in the development of university education in Ukraine: Theoretical foundations for defining new vectors]. *Visnyk Kyivskoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohika*. 2. 69–76. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkntushp_2016_2_19 [in Ukrainian].

7. Shuldyk, H.O., & Tkachuk, L.V. (2016). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti adaptatsiyi vykladacha-pochatkivtsya do naukovopedahohichnoyi diyal'nosti u vyshchomu navchal'nomu zakladi [Psychological and pedagogical features of novice teacher adaptation to scientific and pedagogical activity in a higher education institution]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya: Psykholohiya*, 3. 224–232. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_21 [in Ukrainian].

8. Benavides, L. M. C., Tamayo Arias, J. A., Arango Serna, M. D., Branch Bedoya, J. W., & Burgos, D. (2020). Digital Transformation in Higher Education Institutions: A Systematic Literature Review. *Sensors*, 20(11), 3291. DOI: <https://doi.org/10.3390/s20113291>.

9. Sharma, M., & Gupta, S. (2024). Active Learning Strategies in Higher Education. Y E. Railean (Ed.), *Implementing Interactive Learning Strategies in Higher Education* (33–68). IGI Global Scientific Publishing. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-3559-8.ch002>.

10. Sims, S., Fletcher-Wood, H., O'Mara-Eves, A., Cottingham, S., Stansfield, C., Goodrich, J., Van Herwegen, J., & Anders, J. (2023). Effective Teacher Professional Development: New Theory and a Meta-Analytic Test. *Review of Educational Research*, 95(6), 1–42. <https://doi.org/10.3102/00346543231217480>.

11. Yaremko H., Havran M., Horokhivska T. HEI teachers' academic mobility: legislative basis. *Academic Visions*. 2024. Issue 36. P. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14035444>.

© А. М. Самко

Оглядова

Надійшла до редакції 14.09.2025

Прийнято до публікації 10.10.2025

Опублікована 02.12.2025